

زنان و رادیو

• نجمه حاج رجبعلی

اگرچه حضور زنان در تاریخچه‌های رسمی رادیو مبهم و تاریک ترسیم شده است اما آنها در همان روزهای اولیه پخش رادیو ملی فعالیت خلاقانه داشتند و در قلب رادیو حضور داشتند.

کتاب **زنان و رادیو** نوشته کارولین میشل ترجمه شایسته اسماعیلی‌پور توسط دفتر پژوهش‌های رادیو در شهریور ۱۳۸۶ به چاپ رسید. این کتاب برای تجلیل از حضور زنان در رادیو و ندایی رسا برای صدای قدرتمند رادیوست که باید به‌طور مساوی بین زنان و مردان تقسیم شود. کتاب زنان و رادیو به سه بخش عمده تقسیم می‌شود و هر بخش دارای مقدمه‌ای است.

بخش اول، رادیوی که به لحاظ دو جنسیت زن و مرد از هم متمایز شده است و با به نمایش گذاشتن تفاوت‌ها، نابرابری‌هایی را آشکار می‌سازد که زنان در رادیو با آن مواجه بوده‌اند و تاریخچه پنهان رشد برنامه‌سازی برای زنان و به‌وسیله زنان، ما را یاری می‌کند تا با استقامت از روایت‌های تاریخی و شخصی دریابیم که چگونه رادیو برای زنان، درباره زنان و به دست زنان گسترش و توسعه یافته است.

بخش دوم، درباره متون رادیویی، شنوندگان و گسترش رادیوی فمینیستی است در حقیقت موضوع این بخش، بررسی دیدگاه‌های مختلف نظری و اصولی رابطه رادیو با شنوندگان قرن (فعال و غیرفعال) و همچنین گزارش‌های کاربردی درباره رادیوی فمینیستی است.

بخش سوم، درباره «اشتغال زنان در رادیو» است. این بخش شامل تحقیقات محققان معاصر و بررسی‌های موضوعی درباره وضع اشتغال زنان در بخش‌های مختلف **BBC** و بخش‌های تجاری و اجتماعی رادیوست. در بخش پایانی هم منابع و مراجع مورد نیاز برای استفاده شبکه‌های دانشگاهی، حرفه‌ای و ارتباطی مرتبط با زنان و رادیو را دربرمی‌گیرد و همچنین راهبردهایی که برای مشارکت زنان در برنامه‌سازی رادیو معرفی می‌کند.

در کل این کتاب از دیدگاه شخصی، تاریخی، و نظری نقش زنان را در تشکیل پایه‌های تحقیقاتی رادیو به اثبات می‌رساند؛ جایی که روزگاری جایگاه زن در آن ناپیدا و حاشیه‌ای بود. به طور دقیق‌تر این کتاب از ۲۳ فصل تشکیل می‌شود که هر فصلی شامل مراحل مختلف است.

در قدم اول این کتاب افرادی را معرفی می‌کند که از نوشته‌های آنان و از سبک‌های منحصر به فردشان در نوشتن این کتاب کمک گرفتن و سپس مقدمه‌ای از آن کارپف منتقد و جامعه‌شناس و ژورنالیست آورده شده است که او مقدمه‌اش را چنین آغاز می‌کند. با گذشت تحولات فرهنگی در صحنه تاریخ نمی‌توان آنچه را که بر مقوله زن و رادیو گذشته است از یاد برد طی سه دهه گذشته ما از دورانی گذر کردیم که در آن مدیر اجرایی از پذیرش پخش صدای زنان از رادیو، عصبانی می‌شد.

فصل اول با نام «روی طول موج یک زن» از خاطرات راه‌اندازی **FM** زنان صحبت می‌کند. فصل دوم «بلند صحبت کردن» که در مورد دستگاه‌های تقویت مصنوعی صدا و تأثیر فناوری جدید در پیشرفت زنان سخن می‌گوید. فصل سوم و چهارم و پنجم راجع به خاطرات و استخدام و برنامه‌های مختلف در رادیو **BBC** و ظهور گسترده زنان از کنج خلوت خانه‌ها به محیط عمومی سیاست و اشتغال در رادیو و این در واقع فریاد آزادیخواهانه زنان بود. بخش شش درباره برنامه خاصی به نام «ساعت زن» صحبت می‌کند.

شاخص‌ترین نشانه مربوط به تبعیض جنسی در رادیو محلی صدای مردان بود و اینکه طراحی برنامه‌های ایستگاه‌های تجاری دارای ساختار درونی مبتنی بر تبعیض جنسی بود. همچنین تاریخچه ایستگاه‌های رادیویی فعلی زنان در انگلیس که در فصل هفتم و هشتم بررسی می‌شود.

در فصل دهم و یازدهم شکل‌گیری ارتباط رادیو با خانواده را ترسیم می‌کند. در بخش دوازدهم و سیزدهم به نابرابری‌ها در رادیو می‌پردازد.

از فصل چهاردهم تا بیستم راجع به اولین ایستگاه‌های رادیویی زنان در ایرلند که بدون مجوز و به صورت مستقل بود سخن می‌گوید و همچنین راجع به توسعه ساختارهای ایستگاه‌های رادیویی موافق با زنان و اشتغال زنان در رادیو شکوفایی و پیشرفت کار آنان و حضور زنان در صنعت رادیویی ایرلند و همچنین تعریفی از فضای رادیویی زنان در اروپا و مطرح ساختن تحقیقات فمینیستی در زمینه روند تولید فرهنگی است و بالاخره در فصل ۲۱ و ۲۲ چگونگی ورود زنان برای اجرای موسیقی و خبر رادیویی می‌پردازد و در آخرین فصل کتاب به توصیه‌های مفیدی برای زنانی که کار در رادیو را دوست دارند می‌پردازد. امید است روشنگری‌های این کتاب درک بهتری از رهیافت‌های رسانه‌ای فراهم سازد.